

Увиразнення мовлення вихователя – шлях до збагачення мовлення дітей

*«Мова найкраще служить людині тоді,
коли той, хто користується нею,
найповніше володіє її скарбами.
А для цього треба вивчити будову мови,
словник, норми вимови,
треба виховувати любов до мови,
до рідного слова».*
М. Жовтобрюх

Мова вихователя є взірцем для дітей, тому він не має права говорити неправильно та невиразно. Кожне вимовлене вихователем слово дошкільники сприймають як зразок для наслідування, негайно повторюють, використовують у активному мовленні.

Педагог дошкільного закладу зобов'язаний постійно працювати над собою, над удосконаленням свого мовлення, стежити за його правильністю, не порушувати закономірностей граматичної будови та літературних норм.

Тому до мови вихователя ставиться ряд педагогічних вимог:

- загальна культура мовлення,*
- багатство словника,*
- чистота і правильність вимови відповідно до мовних норм,*
- простота і виразність,*
- доступність мови для розуміння дітей.*

Культура мовлення – це досить широке поняття, в яке входить оволодіння літературною мовою, її лексичним багатством, «вмінням користуватись її виразовими засобами в різних умовах спілкування відповідно до мети і змісту мовлення».

Вихователю дошкільного закладу слід пам'ятати, що оволодіння культурою мови не є його особистою справою, це професійний і суспільний обов'язок.

Багатство словника. До словникового складу мови, або лексики, входить сукупність усіх слів, наявних у мові. Лексичне багатство мови залежить від розвитку самої мови. Багатство лексичного складу – обов'язкова вимова до мови вихователя дошкільного закладу. Педагог висловлює своє емоційне ставлення до

дітей, їх вчинків, описує різні події, складає розповіді – для цього потрібно оперувати великою кількістю різноманітних слів. Використовувати синоніми, фразеологізми, переносне значення слів, приказки, загадки, прислів'я.

Виразність мови. «Виразність мови визначається тим, наскільки форма мови відповідає її змісту, наскільки вона враховує слухачів, до яких вона звернена» (В. О. Артемов).

Виразність мови впливає на процес навчання. Якщо вихователь розмовляє монотонно, сухо, дітям важко стежити за поясненнями та запам'ятовувати інформацію. І навпаки, виразна, яскрава мова привертає увагу, захоплює своїм змістом і тим полегшує процес запам'ятовування.

Розрізняють фонетичні, лексичні, граматичні засоби виразності мови

До фонетичних засобів належить передусім відповідність усної розмовної мови правилам літературної вимови. Педагог дошкільного закладу повинен засвоїти орфоепічні норми.

Фонетична виразність мови забезпечується інтонацією. Інтонація – це смислове та емоційне забарвлення мови, «різноманітні відтінки голосу». До складу інтонації входять наголос, темп, ритм мови, паузи, сила голосу, які виступають у тісному взаємозв'язку. Чим різноманітніша інтонація, тим виразніша мова. В розмові з дітьми вихователь повинен уміти правильно користуватись різними інтонаційними відтінками. Фонетична виразність мови залежить також від дикції. Кожне слово слід вимовляти ЧІТКО. Чіткість і чистота вимови досягаються правильною артикуляцією, тому необхідно розвивати гнучкість язика, губ, щелеп, (при необхідності) щоденно вправляти. У дошкільному закладі **не може працювати** вихователем людина з вадами дикції (шепелявість, гаркавість, в'ялість губ тощо).

Лексична виразність мови залежить від уміння вихователя дібрати потрібне слово на позначення конкретного предмета чи явища у відповідній ситуації. Наприклад: книжка – хороша, змістовна, цікава, фантастична, пригодницького змісту. Лексична виразність передбачає використання в мові всіх відтінків значення слів: говорити, доповідати, розмовляти, радити, переконувати, мовити та слів з переносним значенням: «золоте волосся, свіжі сили».

Граматичні засоби виразності забезпечуються законами грамотності і синтаксису. Вихователь повинен добре знати відмінювання частин мови, правила словотворення, синтаксис та пунктуацію рідної мови.

Отже, володіння вихователя всіма засобами виразності мовлення і є шлях до розвитку, вдосконалення та збагачення мовлення вихованців кожної вікової групи.

Робота з літературним твором із використанням прийомів мнемотехніки

Здатність швидко запам'ятовувати і якнайповніше відтворювати інформацію – важлива умова для того, аби дошкільники в майбутньому легко оперували своїми знаннями, були ерудованими цікавими співрозмовниками. Розвивати у дітей можливості пам'яті найліпше в дошкільному віці. Одним з

ефективних засобів для цього є використання різних методів та прийомів мнемотехніки.

Одним з головних завдань, які стоять перед педагогами, є розвиток зв'язного мовлення дошкільників, оскільки воно відіграє важливу роль у розвитку інтелекту та самосвідомості дітей, позитивно впливає на формування їхніх особистісних якостей, як-от: комунікабельність, доброзичливість, ініціативність, креативність тощо.

За допомогою добре розвинуеного зв'язного мовлення дитина вчиться чітко та ясно мислити, легко встановлює контакт із людьми, які її оточують, продукує власні ідеї, бере участь у різних видах дитячої творчості.

На думку багатьох науковців, актуальною проблемою розвитку зв'язного мовлення у дітей є недостатня обізнаність педагогів щодо використання та впровадження інноваційних та ефективних технологій, за допомогою яких можна сформувати відповідні навички. Та важливо не лише формувати в дітях відповідні знання, а й піклуватися про збереження їхнього здоров'я, оптимізувати запам'ятовування й мовленнєве відтворення інформації завдяки застосуванню новітніх освітніх психолого-педагогічних технологій. Такою технологією є мнемотехніка як один із найефективніших способів засвоєння інформації, що запобігає інформаційному перенавантаженню.

Мнемотехніка (від грец. *тпете* – пам'ять, *гесіпе* – мистецтво) – це технологія, спрямована на поліпшення засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів і прийомів. Цю технологію вже протягом двох років активно впроваджує наш педагогічний колектив.

Основні прийоми мнемотехніки

Основними прийомами мнемотехніки, які ми застосовуємо для ефективного засвоєння дітьми текстової інформації, є:

- піктограма – абстрактну або образну інформацію, яку потрібно запам'ятати, схематично зображають за допомогою спрощених малюнків (образні піктограми) або малюнків, які за формою нагадують літери (буквені піктограми) чи цифри (цифрові піктограми);
- аналогія – в інформаційних одиницях, які слід запам'ятати, знаходять спільні ознаки, властивості, якості, тенденції розвитку тощо;
- синтез – об'єднують інформаційні одиниці, для яких не має значення послідовність, у єдиний інтегральний образ зі спільним асоціативним зв'язком;
- сюжет – створюють асоціативні зв'язки між інформаційними одиницями, «вплітаючи» їх у сюжет оповідання, казки, притчі, розповіді тощо;
- фонетична асоціація – **для іншомовного чи невідомого дітям слова добирають співзвучне слово або його частину, що асоціативно пов'язана з перекладом чи лексичним значенням цього слова;**
- колірний акцент – для посилення запам'ятовування інформаційні одиниці виділяють яскравим кольором.

Ці прийоми дають змогу формувати в дітей низку вмінь і навичок, зокрема ті, що стануть у пригоді під час роботи з текстовою інформацією, яку дітям зазвичай запам'ятовувати найскладніше.

Робота з текстом передбачає слухання, логічні запитання та складання загадок, формування навичок самонавчання (вивчення складних слів), переказування тощо. У процесі роботи проводять мнемозарядку – фізкультурні вправи, виконання яких супроводжуємо використанням прийомів мнемотехніки. Така зарядка сприяє не лише збереженню здоров'я дітей, а й засвоєнню ними необхідної інформації.

Для ефективного засвоєння дітьми тексту доцільно педагогам створювати опорний план-конспект.

Крок 1. Ознайомити дітей із текстом.

Крок 2. Схематично намалювати в центрі аркуша паперу образ основного смислового об'єкта, події чи явища (центральный образ), застосовуючи прийом піктограми.

Крок 3. Умовно розподілити текст на смислові блоки (смисловий блок – це одне або декілька речень, що мають завершену думку) та приблизно розподілити аркуш на певну кількість сегментів відповідно до кількості смислових блоків.

Крок 4. Визначити головну думку кожного смислового блоку та, застосовуючи прийом піктограми, замалювати образи у відповідних сегментах аркуша.

Крок 5. Схематично зобразити текст кожного смислового блоку, застосовуючи прийом піктограми, у кожному сегменті біля образу смислового блоку.

Крок 6. Переказати текст, спираючись виключно на створені образи. У разі припущення помилок зробити корекцію зображення (домалювати допоміжний образ чи розфарбувати створений).

Крок 7. Прискорити переказування тексту, дивлячись на опорний план-конспект.

Крок 8. Запам'ятати створені образи, відтак знову переказати текст по пам'яті, згадуючи асоціативні образи.

Список використаних джерел:

1. Черешнюк О. Робота з літературним твором із використанням прийомів мнемотехніки // Методична скарбничка вихователя. – 2014. – № 2. – С. 30 – 33.
2. Залізник А. Культура мови майбутнього педагога як складова професійної культури // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/4839/1/Zaliznak.pdf>
3. Увиразнення мовлення вихователя – шлях до збагачення мовлення дітей. // [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://63.sadok.zt.ua/konsultatsiya-dlya-vihovateliv-uviraznennya-movlennya-vihovatelya-shlyah-do-zbagachennya-movlennya-ditey/>